

Recenzja osiągnięć naukowych dr Raś
w postępowaniu habilitacyjnym w dziedzinie nauk społecznych
w dyscyplinie
nauki o komunikacji społecznej i mediach

1. Podstawa prawna recenzji

Podstawą prawną niniejszej recenzji jest powołanie do Komisji Habilitacyjnej przez Radę Naukową Instytutu Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach Uniwersytetu Marii Curie – Skłodowskiej w Lublinie z dnia 26 września 2024 roku.

Postępowanie habilitacyjne odbywa się w oparciu o art. 221 ust. 4 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2023 poz. 742).

Ustęp 8. przywołanego zapisu ustawowego odsyła do art. 219, który określa warunki nadania stopnia doktora habilitowanego. Stanowi on, że: „Stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która: 1) **posiada stopień doktora; 2) posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej:**

a) 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, lub

b) 1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopiśmie naukowym lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b, lub

- c) 1 zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne;
- 3) wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.
2. Osiągnięcie, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, może stanowić część pracy zbiorowej, jeżeli opracowanie wydzielonego zagadnienia jest indywidualnym wkładem osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego”.

2. Ocena monografii naukowej

Zgodnie z art. 219 ust. 1 pkt 2a, Habilitant przedstawił do oceny monografię: **Dariusz Raś, *Prasa. Historia. Jakość. Studium metodologiczno – badawcze na temat publikacji prasowych wokół ołtarza Wita Stwosza w XIX, XX i XXI wieku*, Wydawnictwo Petrus, Kraków 2024, 80 pkt MNiSW, ss. 449.**

Autor wskazuje, że zrealizował w ramach wspomnianego dzieła trzy osiągnięcia naukowe: zdefiniowanie mediosfery i mediatyczności ołtarza Wita Stwosza; okrycie w prasie tematyki ołtarza Wita Stwosza (za okres minionych 150 lat) oraz – co ważne – opracowanie i walidacja modelu oceny i pomiaru jakości materiałów prasowych, nazwanego przez Autora – TULIP.

Omawiana monografia została wydana z niesłychaną starannością i na wysokim poziomie estetycznym. Uwagę czytelnika przyciąga okładka z faksymile obrazu Jana Świdorskiego, przedstawiającym *Widok kościoła Mariackiego* (olej) z 1962 roku. W ten sposób dzieło Wita Stwosza, stanowiące przedmiot badań Autora, dociera do czytelnika w sposób wizualny. Autor daje także popis erudycji, przywołując – co dzisiaj rzadkie – terminologię grecką i łacińską. Konstrukcja pracy odwołuje się do klasycznej tragedii greckiej. *Prolog* to wstęp, rozpoczęcie, podobnie jak *Parodos* - czyli pierwsza pieśń chóru następująca po prologu (to również przejście prowadzące na scenę), w której dowiadujemy się o tematyce utworu. Trzy rozdziały: *Prasa, Historia, Jakość*, to zapewne *Epejsodia* czyli akty, właściwe dialogi utworów. *Stasimon* zaś to „pieśń chóru” rozdzielająca epejsodia. *Exortium* – otwierające pracę, nawiązuje do Retoryki Arystotelesa i jej zadaniem jest pozyskanie przychylności i uwagi odbiorcy. *Exodos* zaś w *Poetyce* Arystotelesa oznaczało ostatnią pieśń chóru schodzącego z orkiestry. W ten klasyczny układ, Habilitant wkomponował narrację swojej monografii („naukodramatu” – s.372), o czym pisze na stronie 15.

W kontekście dominującej obecności ołtarza Wita Stwosza w omawianym dziele, który można rozpatrywać od strony kulturoznawczej, teologicznej, czy historii sztuki, zasadne było pytanie o to co jest przedmiotem badań Autora? Odpowiedź, która rozwiewa wątpliwości, znajdujemy w następującym zdaniu: „**główną protagonistką monografii jest prasa**. Jest to (...) opowieść o krakowskiej prasie – a w zasadzie pogłębione, metodologiczne studium jej roli w komunikowaniu zdarzeń przez kilkanaście ostatnich dekad”¹. W kolejnych zdaniach, po mistrzowsku, łączy on dzieło Wita Stwosza w temacie dysertacji, pisząc: „prasa od początków jej istnienia i rozkwitu w Krakowie w XIX wieku towarzyszy temu, co się dzieje w mieście. (...) **Koncentracja na jednym rekwizycie – ołtarzu Wita Stwosza, jednym z najbardziej mediacyjnych obiektów kulturowego dziedzictwa Krakowa – pozwala na dogłębną analizę ewolucji zmian w sposobie konstruowania i dostarczania przekazów medialnych oraz na komparatywną ocenę ich jakości**”². W tym kontekście nie ma już wątpliwości czy oceniana dysertacja, w zamiarze Autora, mieści się w dyscyplinie – nauki o komunikacji społecznej i mediach – w której dr D. Raś podjął wysiłek habilitacyjny. Potwierdzają to treści kolejno następujących rozdziałów monografii.

Istotnym osiągnięciem Habilitanta jest koncepcja mediacyjności przedmiotowego dzieła. Pisze on w tym kontekście, że „(...) o historii przekazów medialnych o tym miejscu [ołtarz Wita Stwosza w kościele Mariackim] decyduje **narracja nadawców, percepcja odbiorców i ich otoczenie technologiczne, czyli aura medialna**. (...) [Za biskupem Adamem Lepą] w aurze medialnej kościoła Mariackiego należy (...) wyróżnić kilka „warstw” podstawowych, składających się na większą całość, tj. galenosfera (warstwa medytacji i ciszy), ikonosfera (warstwa obrazu i rzeźby), logosfera (warstwa słowa – pisanego i głoszonoego), sonosfera (warstwa dźwięku). Stanowią one elementarne dziedziny oddziaływania i komunikacji tego miejsca, przeznaczonego do spotkania ludzi ze światem *sacrum* i dziedzictwem sztuk pięknych”³. Autor zauważył, że podobnie jak budynek kościoła rósł przez wieki, przyrastała również liczba towarzyszących mu narracji medialnych, znaków, obrazów, manuskryptów, dźwięków, które nazwano „mariackanami”. Zachowują one swoje znaczenia niezależnie od zmian dominujących technologii komunikacyjnych i wciąż pełnią ważną rolę w mediosferze. Pojęcie „mediosfery” definiuje Autor jako sumę wpływów urozmaiconego i dynamicznego środowiska mediów, w których człowiek „żyje i z których korzysta”

---

¹ D. Raś, s.15.

² Tamże, s.16.

³ Tamże.

(nawiązanie do koncepcji Marka Deuza – *Life in Media*) i w którym człowiek jest „aktorem i podmiotem najważniejszym”⁴. Kontynuując ten tok myślenia, Habilitant twierdzi, iż **mediatyczność** byłaby więc zjawiskiem oznaczającym **medialność osób, i rzadziej rzeczy**. Pojęcie to nawiązuje do terminu fotogeniczności czy też zdolności przyciągania uwagi odbiorców. Pierwotnie kojarzone było z człowiekiem, choć – jego zdaniem – może być odnoszone do obiektów o „intrygującej i oryginalnej aurze”. W tym kontekście nie mamy już wątpliwości, iż mowa tu o **mediatyczności ołtarza Wita Stwosza**, który taką aurę, bez wątpienia, posiada. Weryfikacja tej tezy dokonała się dzięki badaniu „250 artykułów opublikowanych w latach 1867–2022 w Krakowie lub w tzw. dodatkach krakowskich prasy ogólnopolskiej”⁵. Badania objęły treści prasowe pojawiające się we wspomnianej prasie drukowanej w zmieniających się kontekstach historycznych, politycznych i kulturowych w odniesieniu do jednego artefaktu. Na tej bazie Autor wyznaczył – jak sam pisze - swoisty „*benchmark* jakości”.

Kolejnym osiągnięciem Habilitanta jest „wieloaspektowy przegląd polskiego i międzynarodowego piśmiennictwa, systematyzujący wiedzę dotyczącą: 1. historii ołtarza na tle jego ekosystemu medialnego (...); 2. metod i narzędzi stosowanych nie tylko w badaniach medioznawczych, ale również w metodologii z innych dyscyplin; 3. modeli i kryteriów oceny jakości informacji, dokumentów internetowych i – szeroko rozumianych – tekstów prasowych”⁶.

Na szczególnie przychylną ocenę zasługuje umiejętność posługiwania się przez Autora oprzyrządowaniem matematycznym, „nasyconym wzorami, liczbami, tabelami i wykresami” nie tylko w formie opisu teoretycznego ale demonstratywnego użycia narzędzia TULIP w badaniu jakości komunikatów medialnych dotyczących ołtarza mariackiego. Autor wykorzystał całą „skrzynkę z narzędziami” metodologicznymi, dzięki którym realizacja założonych celów stała się możliwa. Na uwagę zasługuje także analiza korpusowa jako narzędzie analizy treści medialnych. Metody i narzędzia badawcze zastosowane w pracy przez Habilitanta, syntetycznie zostały opisane w autoreferacie na stronach – 18 – 21. Jest to złożone i interdyscyplinarne instrumentarium, którego waga została zaakcentowana w tytule pracy: *studium metodologiczno – badawcze*. Pewne moje wątpliwości budzi sformułowanie hipotez badawczych w formie pytań, co w moim przekonaniu oznacza, iż są one raczej pytaniami badawczymi, mocno powiązаныmi z celami pracy. Habilitant powołuje się tutaj na

---

⁴ D. Raś, s.7.

⁵ Tamże, s.367.

⁶ Tamże, s.373.

koncepcję Ewy Narkiewicz – Niedbalec z 2016 roku – *Rozumienie hipotezy w słownikach i podręcznikach z zakresu nauk społecznych*, w: *Relacje. Studia z nauk społecznych* (1), s. 11 – 126, s.15.

W moim przekonaniu hipoteza musi być powiązana z problemem badawczym i stanowi ona zakładaną **odpowiedź** na ten problem. Dla przykładu, T. Kotarbiński definiuje hipotezę jako „założenie dotyczące istnienia pewnych zjawisk, lub oddziaływania między nimi, które umożliwiają zdefiniowanie niewytłumaczonego dotąd zespołu faktów”⁷. Według J. Pietera „hipoteza to naukowe **przepuszczenie** dotyczące zachodzenia lub nie, zakładanego zjawiska w danym miejscu i czasie”⁸. Natomiast K. Ajdukiewicz definiuje hipotezę „jako dotychczas nieprzyjętą rację, którą poddajemy procedurze sprawdzania w trakcie wyjaśniania danego zjawiska”⁹.

Mimo to uważam, że omawiana monografia autorstwa Dariusza Rasia zasługuje na bardzo wysoką ocenę merytoryczną. Świadczy ona o wysokiej erudycji Autora, oczytaniu (obszerna i zróżnicowana bibliografia), znajomości tematyki prasoznawczej a także aury historyczno – kulturowej towarzyszącej badanemu artefaktowi z perspektywy medioznawczej oraz swobodnym i świadomym posługiwaniu się oprzyrządowaniem metodologicznym.

W moim przekonaniu praca ta wnosi znaczny wkład w dyscyplinę nauk o komunikacji społecznej i mediach.

2. Ocena pozostałych osiągnięć (dorobku naukowego, popularno - naukowego) Habilitanta

Wśród pozostałych osiągnięć Habilitanta, odnajdujemy: dwie naukowe monografie (w tym jedną opublikowaną w języku włoskim, wydaną w Rzymie), oraz dwie popularno – naukowe. Ponadto w wykazie opublikowanych rozdziałów w monografiach naukowych, znajdujemy 14. pozycji, w tym cztery w języku angielskim.

Habilitant wykazywał się także dużą aktywnością popularyzatorską, publikując 15. rozdziałów w książkach o charakterze popularno – naukowym i popularyzacyjnym.

Wśród artykułów publikowanych w czasopiśmie naukowych znajdujemy 22 pozycje, wszystkie związane tematycznie z dyscypliną, oraz 10 – popularyzacyjnych i prasowych.

---

⁷ T. Kotarbiński, *Dzieła wszystkie. Elementy teorii poznania, logiki formalnej i metodologii nauk*. Ossolineum, Wrocław, 1990.

⁸ J. Pieter, *Zarys metodologii pracy naukowej*. PWN, Warszawa 1975.

⁹ K. Ajdukiewicz, *Logika pragmatyczna*. PWN, Warszawa 1975.

Dr Dariusz Raś był także bardzo aktywnym uczestnikiem konferencji naukowych. Od 2004 do 2024 roku uczestniczył w 30. wydarzeniach. Należał także do grona 11. komitetów organizacyjnych i naukowych konferencji naukowych, w tym w szczególności „Etyki Mediów”, organizowanej od wielu lat przez zespół prof. Michała Drożdża z UPJPII oraz PTKS.

Na uwagę zasługuje także uczestnictwo Habilitanta w pracach dwóch zespołów badawczych oraz członkostwo w pięciu organizacjach i towarzystwach naukowych, w tym w Polskim Towarzystwie Komunikacji Społecznej (od 2022 rok). Odbył również zagraniczne staże naukowe we Włoszech, Niemczech, na Cyprze, oraz w Szwajcarii. Uczestniczył w dwóch programach europejskich oraz w pięciu zespołach badawczych.

Wymienione wyżej aktywności dopełniają przestrzeń zainteresowań naukowych Habilitanta w kontekście dyscypliny, w której ubiega się o awans naukowy. Należy je uznać za wystarczające do uzyskania pozytywnej oceny wniosku.

3. Sylwetka Habilitanta

Jeśli chodzi o wykształcenie Habilitanta, to należy zwrócić uwagę, że zarówno licencjat jak i magisterium uzyskał on na Wydziale Teologicznym Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie – w zakresie Teologii. Jednakże w 2001 roku uzyskał także licencjat w zakresie nauk o komunikacji społecznej na Uniwersytecie Papieskim Świętego Krzyża w Rzymie. W 2004 roku obronił tam także doktorat w tej samej dyscyplinie. W 2008 roku, w wyniku nostryfikacji, uzyskał stopień Doktora Nauk Teologicznych na Wydziale Teologicznym Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie.

Jeśli idzie o zatrudnienie, to należy stwierdzić, iż od 2004 do 2007 roku był on związany umową o pracę w Papieską Akademią Teologiczną jako asystent na Wydziale Teologicznym. Począwszy od 2009 roku pracuje na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, początkowo jako asystent, obecnie jako adiunkt na Wydziale Nauk o Komunikacji. Za osiągnięcia w pracy dydaktycznej dr D. Raś otrzymał 4 nagrody rektorskie. Był promotorem 147 prac licencjackich i 83 magisterskich. Uzyskał nagrodę PTKS jako promotor pomocniczy za najlepszą pracę doktorską w Polsce w 2022 roku.

Habilitant wykazuje się także zatrudnieniem na stanowiskach związanych z procedowaną dyscypliną. Mowa tu m. in. O „Gościu Niedzielnym”, Redakcji „A propos kultury i sportu”, Radiu Plus Kraków.

Najważniejszą jednak funkcją pełnioną przez wnioskodawcę była opieka nad Bazyliką Mariacką w Krakowie (ołtarzem Wita Stwosza), co dało mu podstawę i szczególne kompetencje do zrealizowania dzieła w postaci omawianej wyżej monografii.

4. Konkluzje (wniosek końcowy)

Wziąwszy pod uwagę wszystkie powyższe aspekty recenzji dorobku Habilitanta, stwierdzam co następuje:

1. Habilitant przedstawił do oceny monografię (*Prasa. Historia. Jakość. Studium metodologiczno – badawcze na temat publikacji prasowych wokół ołtarza Wita Stwosza w XIX, XX i XXI wieku*, Wydawnictwo Petrus, Kraków 2024), która wnosi – w moim przekonaniu - znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki o komunikacji społecznej i mediach i daje podstawę sądzić, iż potrafi on samodzielnie prowadzić badania naukowe w tym zakresie (podkreślam bardzo dobre opanowanie warsztatu metodologicznego),
2. Habilitant posiada wystarczający dorobek publikacyjny w ramach dyscypliny,
3. Sylwetka naukowa i zawodowa Habilitanta oraz jego doświadczenie międzynarodowe wskazują na posiadanie przez niego wystarczających kompetencji do pracy w różnych zespołach dydaktycznych i badawczych.

Biorąc pod uwagę pozytywną ocenę osiągnięcia naukowego w postaci monografii oraz pozostałego dorobku naukowego, a także doświadczenie dydaktyczne, praktyczne i badawcze stwierdzam, iż w mojej ocenie, dr Dariusz Raś spełnia ustawowe wymogi stawiane kandydatom do stopnia naukowego doktora habilitowanego (art. 221 ust. 4 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2023 poz. 742). Wnioskuje zatem o dopuszczenie Pana dr Dariusza Rasia do dalszych etapów postępowania o nadania stopnia doktora habilitowanego w dyscyplinie nauki o komunikacji społecznej i mediach.

Dr hab. Mirosław Lakomy, prof. UIK

Kraków 14.12.2024.